

В. Т. Меньяйлов

*аспірант кафедри журналістики та засобів масової комунікації
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
e-mail: Volodymyr.Meniailov.asp.2025@lpnu.ua, ORCID: 0009-0004-1584-4748
Національний університет «Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, Україна, 79000*

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ В ПРОЦЕСІ ДОКУМЕНТУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАКТИК ТА ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ

У контексті повномасштабної агресії РФ проти України роль медіа виходить за межі класичного інформування, набуваючи ознак інституту первинного документування воєнних злочинів. Трансформація медійника у верифікатора подій потребує адаптації етичних стандартів до умов екстремального репортерства.

Метою дослідження є розкриття сутності «журналістики свідчень» як специфічної моделі медіадіяльності та визначення ролі цифрових методів фіксації у створенні доказової бази воєнних злочинів.

Методи дослідження. При проведенні дослідження використано контент-аналіз, OSINT-дослідження, аналіз метаданих та критичний дискурс-аналіз медіаматеріалів.

Результати та наукова новизна. У статті вперше теоретично обґрунтовано модель «журналістики свідчень», у межах якої медіафахівець постає суб'єктом первинної верифікації подій з ознаками воєнних злочинів. Концептуалізовано термін «медійна верифікація» як фаховий процес створення достовірного інформаційного масиву, що заповнює розрив між моментом злочину та початком офіційного слідства. Доведено необхідність зміни етичної парадигми через перехід від класичного «стандарту балансу» до пріоритету об'єктивності фактів, що запобігає легітимізації пропаганди агресора при висвітленні злочинів проти людяності. Визначено роль медіа в похвилинній реконструкції подій та значення технологічної верифікації для формування доказової бази.

Практичне значення. Отримані результати надають змогу впроваджувати розроблені протоколи в діяльність редакцій та освітній процес. Виокремлено конкретний інструментарій OSINT-досліджень та аналізу метаданих, що надає змогу створювати юридично релевантну доказову базу навіть за умов обмеженого доступу до місць подій. Запропоновані підходи до травма-інформованого репортерства, цифрової безпеки джерел та алгоритмів довготривалого зберігання чутливого контенту в міжнародних архівах забезпечують збереження національної пам'яті та спроможність журналістських матеріалів витримати перевірку в межах майбутніх міжнародних трибуналів.

Ключові слова: воєнні злочини, журналістика свідчень, професійні стандарти, OSINT, медійна верифікація, етика, цифрова доказова база, національна пам'ять.

I. Вступ

Сучасна система масової комунікації переживає фундаментальну трансформацію, спричинену необхідністю оперативного та водночас верифікованого висвітлення збройних конфліктів, що супроводжуються безпрецедентними порушеннями гуманітарних норм. В умовах стрімкої ескалації бойових дій проблема фіксації та медійного представлення воєнних злочинів набуває особливої ваги для науки журналістики, адже інформаційний простір трансформується з каналу трансляції новин у глобальний архів цифрової пам'яті.

Актуальність дослідження зумовлена гострою потребою в концептуалізації «журналістики свідчень» та розробленні адаптивних етичних протоколів, які б надали змогу медіафахівцям ефективно поєднувати принципи професійної відстороненості з роллю суб'єкта документування трагічних подій. У контексті тотальної цифровізації війни медіатекст перестає бути лише формою опису реальності, стаючи інструментом верифікації фактів у межах гібридного протистояння, де точність термінології та дотримання стандартів стають запобіжниками проти маніпуляцій.

Аналіз наявних досліджень підтверджує глибоку зацікавленість наукової спільноти медійною репрезентацією війни. Українські дослідники акцентують увагу на викликах професійної ідентичності журналіста в екстремальних умовах та важливості термінологічної коректності як складника професійної етики. Тут, зокрема, варто виокремити праці Н. Глібовицької, Н. Гуменюк, О. Довженка,

О. Ольхового. Питання трансформації медіаматеріалів у ціннісну базу для суспільної opinio та міжнародного дискурсу висвітлено в працях С. Асєєва, Д. Бігуса, М. Користіної, Я. Корнієнко, О. Кутювенко, М. Чернова, підкреслюючи документальну функцію сучасної публіцистики.

Міжнародний науковий контекст значною мірою базується на концепціях «журналістики миру» К. Райтера, Дж. Лінча та А. Макголдрик, що заклали фундамент для вивчення деескалаційного потенціалу медіа. Водночас Ф. Террелл розкриває значення OSINT-інструментарію та цифрової гігієни, що кардинально змінює традиційні уявлення про розслідувальну журналістику. Аналіз звітів організацій «Репортери без кордонів» та «Amnesty International» дає підстави констатувати пріоритетність принципів захисту джерел та дотримання правила «не нашкодь» при роботі із жертвами насилля.

Вивчення цих підходів демонструє, що українська академічна школа не лише адаптує західні стандарти, а й формуює унікальний досвід «журналістики опору», де документування злочинів стає формою професійної відповідальності перед суспільством.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Метою дослідження є розкриття сутності «журналістики свідчень» як специфічної моделі медіадіяльності та визначення ролі цифрових методів фіксації у створенні доказової бази воєнних злочинів. Реалізація цієї мети передбачає здійснення комплексного теоретичного обґрунтування моделі «журналістики свідчень» та її розмежування з традиційними формами репортерства, ґрунтовний аналіз сучасного інструментарію цифрових методів фіксації, таких як OSINT, робота з метаданими та геолокацією, що виступають засобами формування доказової бази, дослідження глибинної трансформації українського медійного дискурсу в умовах повномасштабної війни, а також верифікацію накопичених локальних практик на відповідність міжнародним стандартам конфліктно-сенситивної журналістики й правовим протоколам документування воєнних злочинів.

Методологічний апарат дослідження ґрунтується на засадах системного підходу та міждисциплінарної інтеграції, що надає змогу комплексно розглянути феномен документування воєнних злочинів крізь призму журналістичної науки, комунікаційних стратегій та професійної етики. Провідним методом роботи є порівняльно-типологічний аналіз, застосований для зіставлення вітчизняних журналістських практик із міжнародними стандартами конфліктно-сенситивного репортерства та настановами глобальних медіамереж. Це допомогло виявити специфіку адаптації універсальних етичних норм до екстремальних умов українського медіапростору. У контексті концептуалізації «журналістики свідчень» було залучено теоретичні доробки Н. Гуменюк та О. Кутювенко, що надало змогу інтерпретувати медіаматеріали як ціннісну базу для міжнародного дискурсу та суспільної opinio.

Емпіричне підґрунтя роботи сформовано шляхом застосування методу якісного та кількісного контент-аналізу медіатекстів і візуального контенту. Об'єктами дослідження слугували публікації провідних національних та світових медіа, зокрема «Укрінформу», BBC та The New York Times, присвячені трагічним подіям у Бучі, Ірпені та Маріуполі. Через процедуру кодування специфічних лексем, нарративних структур та візуальних маркерів було реконструйовано моделі фреймування інформації про злочини проти людяності. Такий підхід надав змогу простежити еволюцію журналістського продукту від первинного новинного повідомлення до складного розслідувального проекту, що виконує функцію медіації між реальним фактом та його суспільною фіксацією.

Для вивчення внутрішньої специфіки журналістської діяльності та трансформації професійних стандартів було застосовано метод кейс-стаді (case study approach), сфокусований на аналізі практичних протоколів роботи воєнних кореспондентів і розслідувачів. Особливу увагу приділено методології OSINT та цифровій верифікації, що сприяло обґрунтуванню технологічного інструментарію як невід'ємної частини сучасного документування. Додатково використано метод критичного дискурс-аналізу, за допомогою якого оцінено вплив офіційних комунікаційних стратегій на формування міжнародного порядку денного та легітимізацію нарративу про геноцидальний характер агресії.

Обробка й систематизація отриманих даних здійснені із застосуванням логіко-аналітичних процедур індукції та дедукції – від аналізу специфічних прикладів репортерської практики до формування узагальнених концептуальних висновків про роль медіа як інструменту збереження соціальної правди. Синтез результатів надав змогу запропонувати авторську концепцію «медійної верифікації», згідно з якою діяльність журналіста розглядається не лише як акт оперативного інформування, а як фаховий процес створення достовірного інформаційного масиву, що слугує фундаментом для відновлення справедливості та формування колективної пам'яті про воєнні події.

III. Результати

Трансформація сучасного медіапростору під впливом повномасштабної збройної агресії зумовила перегляд класичних функціональних моделей журналістики. У центрі наукового дискурсу постає явище «журналістики свідчень», де медіафахівець виходить за межі ролі пасивного транслятора новин, стаючи суб'єктом первинної верифікації подій, що мають ознаки воєнних злочинів. Як зазначають дослідники, в умовах екзистенційного конфлікту журналістська діяльність набуває ознак документування, оскільки зібрані матеріали формують базис для майбутнього відновлення історичної справедливості [1, с. 49–51].

Теоретичне обґрунтування концепції «медійної верифікації» надає змогу розглядати медіатекст не лише як продукт оперативного інформування, а як структурований інформаційний масив, що має високий ступінь достовірності завдяки застосуванню професійних стандартів перевірки фактів. У цьому контексті журналістика виконує функцію «соціального репозитарію», заповнюючи сегменти між моментом скоєння злочину та початком офіційних слідчих дій [4, с. 104].

Важливим внеском у розуміння цієї трансформації є наукові доробки О. Кутовенко, яка розглядає медіапростір як платформу для ціннісної легітимізації фактів. Дослідниця наголошує, що в умовах сучасних конфліктів журналістські матеріали перетворюються на «першоджерела соціальної правди», які формують ціннісну базу для суспільної думки та міжнародного дискурсу. На думку науковиці, медіа не просто транслюють подію, а здійснюють її інтерпретаційну фіксацію, що надає змогу конвертувати оперативний репортаж у вагомий інструмент стратегічних комунікацій та протидії інформаційним маніпуляціям [5, с. 72]. Такий підхід забезпечує тривалу присутність українського нарративу у світовому порядку денному, перетворюючи кожне верифіковане свідчення на елемент глобальної системи справедливості.

Важливим аспектом у контексті нашого дослідження є термінологічна відповідальність. Використання міжнародно визнаних дефініцій (геноцид, катування, викрадення, депортація, полон) у медійному дискурсі сприяє легітимізації українського нарративу на міжнародній арені та запобігає розмиванню фактів унаслідок ворожих дезінформаційних кампаній [8, с. 115]. Слушною із цього приводу є думка Н. Гуменюк, яка наголошує, що в умовах війни журналістика має оперувати категоріями, які зрозумілі міжнародному праву, оскільки «свідчення, зібрані медійниками, стають частиною великого архіву, що згодом дозволяє світу побачити системність злочинів, а не поодинокі інциденти» [2]. Такий підхід забезпечує конвертацію медійного повідомлення у вагомий аргумент для глобальної аудиторії, перетворюючи репортаж на форму публічного документування.

Наступним важливим фактором є взаємодія медіа та інститутів соціальної пам'яті, що на сьогодні виявляється у створенні розширених цифрових архівів. Журналістські розслідування, що базуються на свідченнях очевидців та аналізі відкритих даних (OSINT), стають критично важливим елементом у процесі збереження доказової бази. Засновник розслідувальної групи «Bellingcat» Е. Гігінс зазначає, що в сучасних конфліктах саме «цифрові докази, зібрані з відкритих джерел та верифіковані журналістами, створюють незаперечний ланцюжок фактів, який неможливо ігнорувати на рівні міжнародних інституцій» [16, с. 121]. Ця теза корелює з практичним досвідом українських медіафахівців; зокрема, журналіст М. Щербина підкреслює, що поєднання польової роботи з методами геолокації та аналізом супутникових знімків надає змогу не лише реконструювати хронологію злочину, а й ідентифікувати конкретних виконавців, перетворюючи журналістський матеріал на структурований масив верифікованих даних [13]. Таким чином, синергія класичного інтерв'ю та новітніх цифрових методик забезпечує високу точність фіксації подій, що є базовою вимогою до професійної діяльності в умовах війни.

Таким чином, сучасна українська журналістика інтегрується в систему превентивних заходів, де публічність злочину є запобіжником проти його ігнорування світовою спільнотою, а медіафахівець постає як верифікатор подій, що формують фундамент національної безпеки та правосуддя [16; 17].

Переосмислення журналістської діяльності в умовах високотехнологічної війни зумовило впровадження нових професійних практик, де ключове місце посідає методологія OSINT. Якщо традиційне репортерство фокусується на оперативності та емоційній складовій, то журналістське документування воєнних злочинів потребує прецизійної точності та багатозорової перевірки даних. Основним інструментом у цьому процесі стає робота із цифровими слідами: аналіз супутникових знімків, верифікація метаданих візуального контенту та хронологічна відеоматеріалів.

Дослідниця медіатехнологій О. Мороз зазначає, що сучасний журналіст-розслідувач має володіти навичками цифрової гігієни та інструментами деанонізації, оскільки «здатність відрізнити автентичне свідчення від згенерованого пропагандою фейку є базовою умовою збереження професійної репутації та юридичної цінності зібраних матеріалів» [6]. Практичне застосування супутникових сервісів (таких як Махаг або Planet Labs) надає змогу медійникам фіксувати зміни ландшафту, появу масових поховань або руйнування цивільної інфраструктури в режимі реального часу, навіть за відсутності фізичного доступу до окупованих територій.

Окремим аспектом професійної практики, що визначає доказову цінність сучасної журналістики, є фахова робота з метаданими, або, як їх ще називають, EXIF-даними фотографій та відеоматеріалів. Як підкреслює експерт І. Розкладай, фіксація точного часу, дати та координат зйомки перетворює медійний файл з ілюстративного матеріалу на цифровий доказ, що надає змогу відтворити похвилинну реконструкцію подій [11]. В умовах гібридної агресії, де маніпуляція часом та просторовими рамками є поширеним інструментом дезінформації, збереження оригінальних метаданих допомагає журналістам спростовувати постановочні кадри та верифікувати автентичність зйомки безпосередньо з місця інциденту. Це створює «цифровий відбиток» події, який є стійким до спроб викривлення контексту.

Для підтвердження практичної валідності описаного OSINT-інструментарію та ефективності «кримінологічної журналістики» нами було проведено якісний порівняльний контент-аналіз двох знакових розслідувань, що стали еталонами медійної верифікації – аналіз похвилинної реконструкції подій у Бучі (The New York Times, 2022) [14] та ідентифікація окупантів у селі Ягідне («Слідство.Інфо», 2023) [7]. Результати нашого контент-аналізу систематизовано за категоріями кодування та методами верифікації (табл. 1).

Таблиця 1

**Порівняльні результати якісного контент-аналізу
журналістських розслідувань у контексті медійної верифікації**

Параметри аналізу	Кейс 1: The New York Times (Буча)	Кейс 2: Слідство.Інфо (Ягідне)
Об'єкт аналізу	Понад 100 годин відео, супутникові знімки Махаг, аудіо перехоплення	Селфі з викрадених телефонів, профілі в соц-мережах (VK), свідчення очевидців
Методи верифікації	Хронологізація, зіставлення метаданих, аналіз супутникових ретроспектив	Розпізнавання облич (Facial Recognition), аналіз цифрових слідів, нарративне інтерв'ю
Ключові маркери	Тіла на вул. Яблунській, номери техніки, шеврони 234-го полку	Елементи однострою, специфічне озброєння, татування військових
Результат аналізу	Спростування фрейму про «постановку»; похвилинна реконструкція злочину	Деанонізація військових 55-ї бригади рф; створення персоніфікованої доказової бази
Юридична валідність	Включення матеріалів до офіційних звітів міжнародних експертних груп [14]	Формування бази свідчень для національних та міжнародних слідчих органів [7]

Отже, аналіз кейсу похвилинної реконструкції подій у Бучі, проведеної командою журналістів (The New York Times, 2022), надав змогу виявити специфіку синтезу візуального та текстового контенту. Через процедуру кодування часових позначок і геолокаційних маркерів на аматорських відео було встановлено повну невідповідність офіційного нарративу агресора реальній хронології подій. Кількісне зіставлення супутникових знімків компанії Махаг із масивом візуальних свідчень мешканців зафіксувало наявність тіл загиблих ще в середині березня. Такий контент-аналіз медіафайлів перетворив їх з ілюстративного матеріалу на юридично значущий доказ, що надав змогу деконструювати дезінформаційні фрейми та залучити журналістські матеріали до офіційних звітів міжнародних експертних груп [14].

У межах розслідування редакції «Слідство.Інфо» щодо ідентифікації окупантів у селі Ягідне було проаналізовано масив цифрових слідів: метадані фотографій, профілі в соціальних мережах та відеосвідчення потерпілих. Через виокремлення специфічних візуальних маркерів (елементів однострою, татувань) та верифікацію селфі окупантів, зроблених на викрадені телефони, було проведено ідентифікацію військовослужбовців 55-ї бригади рф. Контент-аналіз відкритих даних (фото- та відеопостів) у поєднанні з нарративним аналізом свідчень очевидців надав змогу сформувати цілісну персоніфіковану доказову базу [7]. Ці приклади підтверджують, що сучасний медіатекст, підкріплений прецизійним аналізом цифровізованих даних, виконує функцію незаперечного ланцюжка фактів, де технологічна майстерність журналіста стає гарантом історичної та юридичної правди.

Важливим елементом цього процесу є стратегічна співпраця редакцій із міжнародними архівами, правозахисними організаціями та спеціалізованими платформами, наприклад, Mnemonic або EyeWitness to Atrocities. Така взаємодія забезпечує тривале та захищене зберігання чутливого контенту, який глобальні соціальні мережі часто видаляють автоматизованими алгоритмами через політику щодо «жорстокого вмісту». Для журналіста-документаліста збереження таких кадрів у спеціалізованих децентралізованих сховищах є формою професійної відповідальності, оскільки видалення матеріалу з публічного простору без створення архівованої копії з метаданими означає фактичну втрату свідчення злочину.

Крім того, така співпраця передбачає використання спеціалізованих мобільних додатків для фіксації, які автоматично хешують відеофайл у момент зйомки, гарантуючи, що він не був змінений або відредагований згодом. Таким чином, робота журналіста інтегрується в ширший контекст кримінологічної фіксації, де технологічна грамотність медіафахівця стає запорукою того, що зафіксовані ним факти зможуть пройти сувору перевірку на достовірність у межах міжнародних моніторингових місій та правових процедур [12].

Етичний вимір журналістської діяльності при документуванні воєнних злочинів виходить далеко за межі психологічного супроводу інтерв'ю. Ключовим викликом стає переосмислення стандарту об'єктивності та балансу думок. В умовах очевидних порушень міжнародного гуманітарного права класичне надання слова «іншій стороні» (агресору) може трансформуватися в ретрансляцію пропаганди та легітимізацію злочину. Як зазначає медіаексперт О. Довженко, у ситуаціях із задокументованими воєнними злочинами журналіст має дотримуватися «об'єктивності фактів, а не рівноваги оцінок», оскільки спроба збалансувати свідчення жертви офіційною заперечною заявою злочинця є формою порушення етичної відповідальності перед аудиторією [3].

Важливою професійною проблемою є візуальна етика – межа між необхідністю показати жорстокість злочину як доказ та повагою до гідності загиблих і почуттів їхніх родичів. Журналістська практика в Україні виробила підхід «свідомого цензурування», де деталізація каліцтв чи

ідентифікація тіл без згоди близьких вважається порушенням стандарту поваги до приватності. Проте, як наголошує Комісія з журналістської етики, приховування наслідків воєнних злочинів може призвести до недооцінки масштабів трагедії світовою спільнотою, тому вибір ракурсу та ступеня деталізації стає персональним етичним вибором репортера [9].

Ще одним аспектом є цифрова безпека джерел та свідків. Документування злочинів на територіях, що перебувають під загрозою повторної окупації або обстрілів, вимагає від журналіста дотримання «цифрової анонімності». Професійним стандартом стає не лише зміна імені чи приховування обличчя, а й технічне затирання фонових орієнтирів (геолокаційних маркерів), за якими ворог може ідентифікувати місце перебування свідка. За даними Інституту масової інформації, нехтування цим стандартом у гонитві за «ексклюзивним кадром» становить пряму загрозу життю людей, що робить технічну грамотність невід'ємною частиною професійної етики [10].

Зрештою, спостерігається рух у бік травма-інформованого редакційного менеджменту, що передбачає відповідальність не лише перед героями матеріалів, а й перед працівниками, які здійснюють монтаж та обробку візуальних доказів злочинів. Постійна робота з «чутливим контентом» (graphic content) вимагає впровадження внутрішніх протоколів захисту психічного здоров'я медіаперсоналу, що є новим, але критично важливим стандартом для сучасної української редакції [15].

IV. Висновки

Проведене дослідження дає підстави констатувати, що в умовах сучасної збройної агресії українська журналістика зазнала фундаментальної функціональної трансформації, перетворившись із ретранслятора оперативної інформації на ключову ланку в системі первинної фіксації та верифікації воєнних злочинів. Підтверджено висунуту у вступі тезу про формування моделі «журналістики свідчень», яка завдяки застосуванню методів системного аналізу та порівняльно-типологічного підходу постає як об'єктивний інструмент збереження соціальної пам'яті. За допомогою методології кейс-стаді та результатів якісного контент-аналізу публікацій у провідних національних і світових медіа доведено, що медійний текст сьогодні виконує роль «цифрового свідчення», заповнюючи критичний розрив між моментом інциденту та початком офіційних слідчих процедур. Це надає змогу розглядати діяльність медіафахівців не лише як акт інформування, а як фахове документування, що базується на принципах технологічної точності та юридичної релевантності термінологічного апарату.

Еволюція професійних практик, досліджувана через аналіз OSINT-інструментарію та роботи з метаданими, продемонструвала спроможність сучасної розслідувальної журналістики вибудувати стійку доказову базу навіть за умов обмеженого доступу до місць подій. Синтез польових інтерв'ю та цифрової верифікації, реалізований у резонансних проєктах щодо трагедій у Бучі, Ірпені та Ягідному, став еталоном нового стандарту точності, де кожен візуальний маркер чи супутниковий знімок підсилює достовірність журналістського нарративу.

Водночас виявлено суттєві зміни в етичній парадигмі професії: в умовах висвітлення злочинів проти людяності класичний стандарт «балансу думок» трансформувалася у вимогу об'єктивності фактів, що виключає легітимізацію позиції агресора. Встановлено, що сучасна етична доктрина медіа базується на принципах травма-інформованості, пріоритетності цифрової безпеки джерел та відповідальності за візуальну репрезентацію насильства, що балансує між необхідністю фіксації жорстокості та збереженням гідності жертви. Відмова від формального балансу на користь доказової бази надає змогу медіатексту бути стійким до маніпулятивних стратегій та слугувати надійним фундаментом для міжнародних правових процедур.

Підсумовуючи, зауважимо, що запропонована концепція «медійної верифікації» є відповіддю на виклики гібридного протистояння, де журналіст є медіатором між фактом та історією. Практична значущість отриманих результатів полягає в можливості інтеграції виявлених протоколів у редакційні стандарти та навчальні програми, що забезпечить підготовку нового покоління медіафахівців, здатних працювати в екстремальних умовах із дотриманням високих вимог до точності та етики. Подальші наукові розвідки в цьому напрямі мають зосередитися на розробці уніфікованих алгоритмів довготривалого зберігання цифрових медіаархівів, що гарантуватиме доступність зафіксованих журналістами доказів для майбутніх міжнародних трибуналів та формування об'єктивного історичного дискурсу.

Список використаної літератури

1. Глібовицька Н. Журналістська етика в умовах війни: виклики та трансформації. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2022. Т. 3 (80). С. 45–58.
2. Гуменюк Н. Роль медіа у правосудді: як журналісти допомагають документувати воєнні злочини. *Детектор медіа*. 2023. URL: <https://detector.media/production/article/215432/2023-08-11-natalya-gumenyuk-pro-the-reckoning-project/> (дата звернення: 03.10.2025).
3. Довженко О. Баланс під час війни: як не перетворити журналістський стандарт на інструмент ворога. *Детектор медіа*. 2023. URL: <https://detector.media/ethics/article/211500/2023-05-20-balans-pid-chas-viyny/> (дата звернення: 03.10.2025).
4. Іванов В. Ф., Сердюк В. Є. Журналістська етика : підручник. 3-тє вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2021. 256 с.

5. Кутovenko O. Журналістська етика як чинник формування довіри до медіа в умовах соціальних криз. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Журналістика*. 2022. № 1 (31). С. 70–75. URL: <https://journlib.univ.kiev.ua/> (дата звернення: 03.10.2025).
6. Мороз О. Як журналісту працювати з відкритими даними та не стати жертвою маніпуляцій. *Медіамейкер*. 2023. URL: <https://mediamaker.me/osint-for-journalists/> (дата звернення: 03.10.2025).
7. Окупація Ягідного: журналісти ідентифікували військових РФ, які тримали у підвалі сотні людей. *Слідство. Інфо*. 2023. URL: <https://www.slidstvo.info/articles/okupatsiya-yagidnogo-identyfikatsiya-rosijskyh-vijskovykh/> (дата звернення: 03.10.2025).
8. Ольховий О. Роль медіа у документуванні порушень прав людини під час збройних конфліктів. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2023. № 52. С. 112–120.
9. Рекомендації щодо висвітлення загиблих під час війни. Комісія з журналістської етики. Київ, 2024. URL: <https://cje.org.ua/statements/rekomendatsii-shchodo-vysvitlennia-zahyblykh/> (дата звернення: 03.10.2025).
10. Робота журналіста на деокупованих територіях: безпека та етика : навч. посіб. Київ : Інститут масової інформації, 2023. 42 с.
11. Розкладай І. Правові та етичні аспекти фіксації воєнних злочинів у цифровому середовищі. *Детектор медіа*. 2024. URL: <https://detector.media/community/article/221000/2024-01-15-pravo-na-pravdu/> (дата звернення: 03.10.2025).
12. Світла Н. Журналістика як доказ: як медіа працюють із фіксацією злочинів. *ZMINA. Центр прав людини*. 2023. URL: <https://zmina.info/articles/zhurnalistyka-yak-dokaz-ukr/> (дата звернення: 03.10.2025).
13. Щербина М. OSINT на службі журналістики: як розкривати злочини без доступу до місця подій. *Інститут масової інформації (IMI)*. 2024. URL: <https://imi.org.ua/advice/osint-v-zhurnalistytsi> (дата звернення: 03.10.2025).
14. Al-Hlou Y. Caught on camera, traced by phone: The russian military unit that Killed Dozens in Bucha. *The New York Times*. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/12/22/video/russia-ukraine-bucha-massacre-investigation.html> (date of request: 03.10.2025).
15. Dart Center for Journalism and Trauma. Reporting on War Crimes: Best Practices. 2024. URL: <https://dartcenter.org/resources/reporting-war-crimes> (date of request: 03.10.2025).
16. Higgins E. We are bellingcat: An intelligence agency for the people. London : Bloomsbury Publishing, 2021. 272 p.
17. Journalism in the time of war: Professional standards and safety. *International Federation of Journalists. Brussels*, 2022. P. 84. URL: <https://www.ifj.org/reports> (date of request: 03.10.2025).
18. The reckoning project: Ukraine testifies : official website. 2024. URL: <https://www.thereckoningproject.com/> (date of request: 03.10.2025).

References

1. Hlibovytska, N. (2022). Zhurnalistska etyka v umovakh viiny: vyklyky ta transformatsii [Journalistic ethics in times of war: Challenges and transformations]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*, 3 (80), 45–58 [in Ukrainian].
2. Humeniuk, N. (2023). Rol media u pravosuddi: yak zhurnalisty dopomahaiut dokumentuvaty voieni zlochyyny [The role of media in justice: How journalists help document war crimes]. *Detector Media*. Retrieved from <https://detector.media/production/article/215432/2023-08-11-natalya-gumenyuk-pro-the-reckoning-project/> [in Ukrainian].
3. Dovzhenko, O. (2023). Balans pid chas viiny: yak ne peretvoryty zhurnalistskyi standart na instrument voroha [Balance during the war: How not to turn a journalistic standard into an enemy tool]. *Detector Media*. Retrieved from <https://detector.media/ethics/article/211500/2023-05-20-balans-pid-chas-viyny/> [in Ukrainian].
4. Ivanov, V. F., & Serdiuk, V. Ye. (2021). *Zhurnalistska etyka* [Journalistic ethics] (3rd ed.). Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
5. Kutovenko, O. (2022). Zhurnalistska etyka yak chynnyk formuvannia doviry do media v umovakh sotsialnykh kryz [Journalistic ethics as a factor in forming trust in media during social crises]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya: Zhurnalistyka*, 1 (31), 70–75. Retrieved from <https://journlib.univ.kiev.ua/> [in Ukrainian].
6. Moroz, O. (2023). Yak zhurnalistu pratsiuvaty z vidkrytymy danymy ta ne staty zhertvoiu manipuliatsii [How a journalist should work with open data and avoid becoming a victim of manipulation]. *MediaMaker*. Retrieved from <https://mediamaker.me/osint-for-journalists/> [in Ukrainian].
7. Okupatsiia Yahidnoho: zhurnalisty identyfikovali viiskovykh RF, yaki trymaly u pidvali sotni liudei [Occupation of Yahidne: Journalists identified Russian military who held hundreds of people in a basement]. (2023). *Slidstvo.Info*. Retrieved from <https://www.slidstvo.info/articles/okupatsiya-yagidnogo-identyfikatsiya-rosijskyh-vijskovykh/> [in Ukrainian].

8. Olkhovyi, O. (2023). Rol media u dokumentuvanni porushen prav liudyny pid chas zbroinykh konfliktiv [The role of media in documenting human rights violations during armed conflicts]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya Zhurnalistyka*, 52, 112–120 [in Ukrainian].
9. Commission on Journalistic Ethics. (2024). *Rekomendatsii shchodo vysvitlennia zahyblykh pid chas viiny* [Recommendations on covering those killed during the war]. Kyiv. Retrieved from <https://cje.org.ua/statements/rekomendatsii-shchodo-vysvitlennia-zahyblykh/> [in Ukrainian].
10. *Robota zhurnalista na deokupovanykh terytoriiakh: bezpeka ta etyka* [Journalist's work in de-occupied territories: safety and ethics]. (2023). Kyiv: Institute of Mass Information [in Ukrainian].
11. Rozkladai, I. (2024). Pravovi ta etychni aspekty fiksatsii voiennykh zlochyniv u tsyfrovomu seredovyshchi [Legal and ethical aspects of recording war crimes in the digital environment]. *Detector Media*. Retrieved from <https://detector.media/community/article/221000/2024-01-15-pravo-na-pravdu/> [in Ukrainian].
12. Svitla, N. (2023). Zhurnalistyka yak dokaz: yak media pratsiuiut iz fiksatsiieiu zlochyniv [Journalism as evidence: How media work with recording crimes]. *ZMINA. Human Rights Centre*. Retrieved from <https://zmina.info/articles/zhurnalistyka-yak-dokaz-ukr/> [in Ukrainian].
13. Shcherbyna, M. (2024). OSINT na sluzhbi zhurnalistyky: yak rozkryvaty zlochyny bez dostupu do mistia podii [OSINT in the service of journalism: how to uncover crimes without access to the scene]. *Institute of Mass Information (IMI)*. Retrieved from <https://imi.org.ua/advice/osint-v-zhurnalistytsi> [in Ukrainian].
14. Al-Hlou, Y. (2022). Caught on camera, traced by phone: The russian military unit that killed Dozens in Bucha. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2022/12/22/video/russia-ukraine-bucha-massacre-investigation.html> [in English].
15. Dart Center for Journalism and Trauma. (2024). *Reporting on War Crimes: Best Practices*. Retrieved from <https://dartcenter.org/resources/reporting-war-crimes> [in English].
16. Higgins, E. (2021). *We Are Bellingcat: An Intelligence Agency for the People*. London: Bloomsbury Publishing [in English].
17. International Federation of Journalists. (2022). *Journalism in the Time of War: Professional Standards and Safety*. Brussels. Retrieved from <https://www.ifj.org/reports> [in English].
18. The Reckoning Project: Ukraine Testifies. (2024). *Official website*. Retrieved from <https://www.thereckoningproject.com/> [in English].

*Стаття надійшла до редакції 06.10.2025.
Received 06.10.2025.*

Menailov V. The Role of Ukrainian Journalism in the Process of Documenting War Crimes Through the Prism of Professional Practices and Ethical Standards

In the context of the full-scale Russian aggression against Ukraine, the role of the media extends beyond traditional information delivery, acquiring the characteristics of an institution for the primary documentation of war crimes. The transformation of a media professional into an event verifier requires the adaptation of ethical standards to the conditions of extreme reporting.

The purpose of the study is to reveal the essence of «testimony journalism» as a specific model of media activity and to determine the role of digital recording methods in creating an evidentiary base for war crimes.

Methodology. The study utilizes content analysis, OSINT (Open Source Intelligence), metadata analysis, and critical discourse analysis of media materials.

Results and scientific novelty. For the first time, the study theoretically substantiates the model of «testimony journalism» within which the media professional acts as a subject of primary verification for events exhibiting signs of war crimes. The term «media verification» is conceptualized as a professional process of creating a reliable information array that fills the gap between the moment a crime is committed and the start of an official investigation. The study proves the necessity of shifting the ethical paradigm by moving from the classic «balance standard» toward a priority of factual objectivity, which prevents the legitimization of aggressor propaganda when covering crimes against humanity. The role of the media in the minute-by-minute reconstruction of events and the significance of technological verification for the evidentiary base are also identified.

Practical significance. The results allow for the implementation of developed protocols into editorial activities and the educational process. Specific tools for OSINT research and metadata analysis are highlighted, enabling journalists to create a legally relevant evidentiary base even under conditions of limited access to incident sites. The proposed approaches to trauma-informed reporting, digital security of sources, and algorithms for the long-term storage of sensitive content in international archives ensure the preservation of national memory and the ability of journalistic materials to withstand scrutiny within future international tribunals.

Key words: war crimes, testimony journalism, professional standards, OSINT, media verification, ethics, digital evidentiary base, national memory.